

جانوران حلال گوشت و حرام گوشت

(حیوانات-پرندگان)

از نظر فقه اسلامی

نویسنده:

احمد مختاری

سرشناسه	:	مختاری، احمد ۱۳۵۱-
عنوان و پدیدآور	:	جانوران حلال گوشت و حرام گوشت (حیوانات-پرندگان) از نظر فقه اسلامی / احمد مختاری.
مشخصات نشر	:	اهواز: تر آوا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۲۰۸ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۷-۰۹۵-۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه
موضوع	:	مواد غذایی حلال
موضوع	:	مواد غذایی حرام
موضوع	:	حلال و حرام
رد بندی کند	:	BP۱۹۴/۱/م۳ ۱۳۹۳
رد بندی یویی	:	۲۹۷/۳۷۴
شماره کتابشناختی	:	۳۷۳۲۵۹۲

جانوران حلال گوشت و حرام گوشت (حیوانات-پرندگان) از نظر فقه اسلامی

نویسندگان: احمد مختاری

ویراستار: علی دایلی

طرح روی جلد: عبدالامیر مرساقیان (negar1377@yahoo.com)

ناشر: تر آوا

شماره نشر: ۳۹۳

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۷-۰۹۵-۸

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

نشر تر آوا: اهواز - کیانپارس - خیابان نهم غربی - پلاک ۱۲۸

نمابر: ۰۶۱۳۳۹۰۳۷۱۴ همراه: ۰۹۱۶۱۱۳۶۷۸۵

taravapublication@yahoo.com

www.tarava.com فروشگاه اینترنتی

taravapub

حق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

فصل اول: کلیات / ۱۳

مبحث اول: طرح موضوع / ۱۳

مبحث دوم: تاریخچه موضوع / ۱۴

مبحث سوم: ضرورت، اهداف و اهمیت موضوع / ۱۵

مبحث چهارم: کتاب به این پرسش ها پاسخ خواهد داد / ۱۶

مبحث پنجم: اصطلاحات و بیان مفاهیم / ۱۷

فصل دوم: حلیت و حرمت حیوانات و مستندات فقهی آن / ۲۹

مبحث اول: قواعد و به یارهای حلیت و حرمت حیوان / ۲۹

گفتار اول: قواعد و معارضه های حلیت حیوان / ۲۹

گفتار دوم: قواعد و به یارهای حرمت حیوان / ۳۰

مبحث دوم: اقسام حیوان از نظر حکم فقهی / ۳۲

گفتار اول: حیوانات حلال گوشت / ۳۲

گفتار دوم: حیوانات حرام گوشت / ۳۹

الف: حیوانات حرام ذاتی / ۳۹

ب: حیوانات حرام عارضی / ۶۰

ج: حیوانات اختلافی از نظر فقههای شیعه / ۷۶

گفتار سوم: استبراء حیوانات / ۸۳

الف: حیوانات قابل استبراء / ۸۳

ب: حیوانات غیر قابل استبراء / ۹۱

گفتار چهارم: حیوانات مکروه / ۹۳

مبحث سوم: حکم اجزاء حیوانات حلال گوشت و حرام گوشت / ۱۱۲

گفتار اول: اجزاء حرام حیوانات حلال گوشت / ۱۱۲

گفتار دوم: اجزاء حلال حیوانات حرام گوشت / ۱۲۷

فصل سوم: حلیت و حرمت پرندگان و مستندات فقهی آن / ۱۳۳

مبحث اول: قواعد و معیارهای حلیت و حرمت پرندگان / ۱۳۵

گفتار اول: قواعد و معیارهای حلیت پرندگان / ۱۳۵

گفتار دوم: قواعد و معیارهای حرمت پرندگان / ۱۳۷

مبحث دوم: آئین پرندگان از نظر حکم فقهی / ۱۴۰

گفتار اول: پرندگان حلال گوشت / ۱۴۰

گفتار دوم: پرندگان حرام گوشت / ۱۵۳

گفتار سوم: پرندگان مکروه / ۱۷۴

مبحث سوم: بررسی اجزاء پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت / ۱۸۹

گفتار اول: اجزاء حرام پرندگان حلال گوشت / ۱۸۹

گفتار دوم: اجزاء حلال پرندگان حرام گوشت / ۱۹۱

فصل چهارم: نتیجه گیری / ۱۹۳

منابع فارسی و عربی / ۲۰۱

پیشگفتار

در این کتاب مبانی و مستندات فقهی حریت و حرمت جانوران خشکی از دیدگاه فقه امامیه مورد تحقیق و بررسی قرار گرفت. دین اسلام بخاطر الهی بودن و جامعیت احکام آن در همه ادوار پاسخگوی نیازهای زندگی بشر می باشد لذا در امر خوردن و آشامیدن بر حریت و حرمت تغذیه انسان بسیار تأکید کرده است. آیات قرآن و روایاتی از معصومین در این باره وارد شده است که ر این تحقیق به آنها پرداخته خواهد شد.

از آنجا که جانوران در زندگی انسان به لحاظ تأمین بخشی از نیازهای انسان از جمله البسه، اغذیه و حمل و نقل نقش بسزایی دارند در این کتاب سعی شده است که این جانوران را از نظر حریت، حرمت و کراهت شناسایی و معیار حرمت و حریت آنها را از دیدگاه فقه امامیه مورد بررسی قرار می دهیم.

معیارهای حریت حیوانات عبارتند از: چنگال و دندان بلند (نیش) نداشته باشند، مسخ شده نباشند، نص یا روایتی بر حرمت آنها نباشد.

معیارهای حرمت حیوانات عبارتند از: داشتن چنگال و دندان بلند (نیش)، مسخ شده باشند، یا نص یا روایتی دال بر حرمت آنها آمده باشند.

معیارهای حریت پرندگان عبارتند از: بال زدن و داشتن علامات سه گانه.

معیارهای حرمت پرندگان عبارتند از: بال نزدن، نداشتن علامات سه گانه، مسخ بودن و دارای چنگال بوده و درنده بودن.

در پایان باید گفت که روش تحقیق در این کتاب از نوع توصیفی و تحلیلی می باشد. روش گردآوری اطلاعات به صورت فیش برداری، شبکه های کامپیوتری و نرم افزاری، استفاده از بانک های اطلاعاتی و به صورت کتابخانه ای و با استفاده از کتب مشهور و معتبر فقهای شیعه می باشد.

www.ketab.ir

بسیاری از جانوران غذا و لباس انسان را تأمین می‌کنند در تمام شاخه‌های جانوران گونه‌هایی وجود دارند که غذای آدمی را تشکیل می‌دهند یا برای او غذا تهیه می‌کنند. به طور گسترده انسان به حیوانات برای تهیه غذای روزانه متکی است و آن‌ها جز جدایی ناپذیر زندگی انسان هستند به طوری که با انقراض نسل بعضی از حیوانات، محیط زیست انسان نیز دچار دگرگونی شده است و انسان نیز ر این دگرگونی تأثیر پذیرفته است.

خداوند با آفرینش انسان، رزق و روزی او را هم آفریده است. همانطور که غذا در رشد و تقویت جسم انسان مؤثر است، در روح و روان او هم تأثیر به سزایی دارد. از این رو خداوند بعضی از خوردنی‌ها را بر ما حرام کرده است تا اثرات منفی آن‌ها در بدن و روح ما تأثیر گذار نباشد. اگرچه علم امروز اثرات منفی و بد غذاهای حرام، در روح و روان انسان را کمتر متوجه شده است، اما اثرات منفی بعضی از آن‌ها در سلامتی جسم انسان را به خوبی ثابت کرده است و این خود دلیل بر معجزه بودن قرآن می‌باشد.

دین اسلام به خاطر الهی بودن و حاکمیت احکام در همه ادوار پاسخگوی نیازهای زندگی بشر می‌باشد. در سوره‌های اسلام به خاطر این که زندگی بشر را در برمی‌گیرد و هدف از آن رساندن به سعادت و کمال می‌باشد لذا در امر خوردن و آشامیدن که یکی از ضروریات روزانه در زندگی انسان است بر حلیت و حرمت تغذیه انسان بسیار تأکید کرده است. به طوری که در آیات و روایات معصومین درباره حلال و حرام و رعایت آن از سوی پیروان خود سفارش فراوان شده است. با توجه به این که خوردن و آشامیدن در سلامت و بهداشت و روان انسان تأثیر مستقیم دارد، وجود خیلی از امراض که امروزه

شناسایی شده است از ناحیه جانوران به انسان سرایت می‌کند از آن‌جا که اسلام در دستورات خود نسبت به تغذیه انسان برای سلامت جسم و جان او اهمیت فراوانی قائل شده است، خوردن همه چیز را اجازه نداده است و به بیان احکام حلال و حرام و مکروه، در این باره پرداخته است تا جایی که حتی در باب نجاسات دست زدن به بعضی از آن‌ها را نیز نهی کرده است و نگهداری آنان را نیز ممنوع کرده است ابوسعید در روایتی از امام صادق (ع) نقل می‌کند که به فرزندش اسماء بنی که فاخته‌ای را در منزلش نگهداری کرده بود فرمود آیا می‌دانی این پرنده شوم است و در آوازش چه می‌گوید او می‌گوید مرگ بر شما، مرگ بر شما.

چنانکه می‌دانیم مرجع حلال یا حرام نمودن چیزها تنها خداوند است و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دستورات خداوند هستند و یا به زبان بهتری بگوئیم حلال یا حرام نمودن فقط حق خدا و رسولش (ص) است.

در نتیجه تعدادی از حیوانات بنا بر دستور خداوند و تعدادی طبق دستور پیامبر (ص) حرام شده و در صورتی که حیوانات سکوت نموده‌اند آن‌هایی که به دستور خدا و پیامبر (ص) حرام شده‌اند حرام هستند و کسی نمی‌تواند آن‌ها را حلال کند و در مورد آن‌هایی که سکوت نموده است برای حلیت و یا حرمت آن‌ها به اجماع و روایات ائمه اطهار (ص) و فقهای بعد از ایشان مراجعه می‌نمائیم.

توجه به حلال و حرام یکی از ضروری‌ترین بحث‌ها در زندگی انسان است زیرا تأثیری که از آن‌ها بجا می‌ماند در وجود و سعادت شخص اثر مستقیمی خواهد داشت.

در قرآن کریم آیات زیادی درباره‌ی خوردنی‌های حلال و حرام ذکر شده است که به عنوان نمونه موادی از آن‌ها در ذیل آورده می‌شود.

در سوره انعام آیه ۱۴۳ در مورد حیوانات حلال می‌فرماید:

« ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِّنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ آلَذْكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نُبَوِّئُكِ بِمَا لَكَ بِإِلَهِكَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ »

ترجمه آیه ۱۴۳ سوره انعام:

رای شما بندگان هشت جفت، از جنس بره دو صنف (نر و ماده) و از جنس بز دو صنف آفرید و حلال کرد. بگو: آیا از این دو جنس نر یا ماده یا چه‌ای که در شکم ماده‌هاست کدام یک را خدا حرام کرد است؟ شما به من مدرک قطعی ارائه دهید اگر راست می‌گویید!

و در سوره مائده آیه ۱۰۱، مورد حرام می‌فرماید:

« حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَ الْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيخَةُ وَهِيَ أَوَّلُ السَّبْعِ إِلَّا مَا ذُكِّرْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْوَاجِ ذَٰلِكُمْ فَنسَى الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْرَجٍ مِّنْ مَّتَجَانِفٍ لَّئِنْ فَانَ اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ »

ترجمه آیه ۳ سوره مائده:

برای شما مؤمنان گوشت مردار و خون و گوشت خوک و آن ذبیحه‌ای که به نام غیر خدا کشتند و هم چنین هر حیوانی که به خفه کردن یا به چوب زدن یا از بلندی افکندن یا به شاخ زدن به هم بمیرند و نیم خورده درندگان جز آن را که قبلاً ترکیه کرده باشید حرام است و نیز آن را که برای بتان می‌کشند و آن‌ها را که به

تیرها قسمت می‌کنید، که این کار فسق است. امروز کافران از این که به دین شما دستبرد زنند و اختلالی رسانند طمع بریدند، پس شما از آن‌ها بیمناک نگشته و از من بترسید امروز دین شما را به حد کمال رسانیدم و بر شما نعمتم را تمام کردم و بهترین آیین را که اسلام است برایشان برگزیدم سپس هر گاه کسی در ایام قحطی سختی از روی اضطرار نه به قصد گناه از آنچه که حرام شده می‌کشد بخورد خدا بخشنده و مهربان است.^۱

خداوند در آیه ۱۷۲ سوره بقره در مورد خوردن می‌فرماید:

«فَاُكْلُوهَا ذَلِيلًا مِّنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ»

ای کسانی که ایمان آوردید بخورید از روزی‌های حلال و پاکیزه‌ای که ما نصیب شما کردیم.^۲

و یا در مورد خوردن در آیه ۱۷۳ سوره بقره چنین فرموده است:

«إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ»^۳

همانا خداوند حرام گردانید بر شما مردار و خون و گوشت خوک را و آنچه را که به اسم غیر خدا کشته شود. حال در این کتاب به بیان حلیت و حرمت جانوران خشکی (حیوانات و پرندگان) از دیدگاه فقه امامیه پرداخته می‌شود. هدف از این تحقیق شناسایی جانوران حلال و حرام از منظر قرآن، روایات، احادیث و فتاوی فقهای شیعه است.

۱. قرآن، سوره مائده، آیه ۳.

۲. قرآن، سوره بقره، آیه ۱۷۲.

۳. همان، آیه ۱۷۳.